

ROZMOWY O EUROPIE

Unia Europejska i Wielka Brytania. Relacje po brexicie.

THINKTANK[®]

Publikacja została współfinansowana ze środków Komisji Europejskiej w ramach cyklu

„Rozmowy o Europie” i odzwierciedla jedynie stanowisko jej autorów.

Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za jej zawartość merytoryczną.

31 stycznia 2020 r. Zjednoczone Królestwo opuściło Unię Europejską. Proces brexitu zaczął się po [referendum, które odbyło się w tym kraju 23 czerwca 2016 r.](#) i zostało wygrane przez przeciwników pozostania w UE. Najpierw podpisano umowę regulującą wyjście Zjednoczonego Królestwa z tej organizacji, a w marcu 2020 zaczęły się negocjacje w sprawie [przyszłego partnerstwa](#). 24 grudnia 2020 r. doszło do porozumienia w sprawie warunków współpracy. 29 kwietnia 2021 r., po wyrażeniu zgody przez Parlament Europejski, Rada przyjęła decyzję o zawarciu [Umowy o handlu i współpracy między UE a Wielką Brytanią oraz Umowy o bezpieczeństwie informacji](#). Weszły one w życie 1 maja 2021 r. i pozwalają na bezcłowy i bekwotowy ruch towarów pomiędzy obiema stronami. Nie dotyczy to jednak usług. Uregulowana została również kwestia konkurencji, praw połowowych oraz obszaru bezpieczeństwa obywateli.

UNIA EUROPEJSKA I WIELKA BRYTANIA. RELACJE PO BREXICIE.

| ROZMOWY O EUROPIE

2

Jaki jest bilans korzyści i strat związanych z brexitem, czyli wyjściem Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej? Jak zmieniły się wzajemne relacje? Jak Zjednoczone Królestwo chce się teraz rozwijać i działać? Jak Brytyjczycy rozumieją swoją rolę w świecie, opisaną w nowej strategii o nazwie „[Global Britain in a Competitive Age](#)”? Jakie konsekwencje ma brexit dla Europy Środkowej i Wschodniej? Czy Wielka Brytania może działać globalnie bez jednoczesnego zmniejszenia zaangażowania w naszym regionie? Jak polscy przedsiębiorcy mogą skorzystać na brexicie? Na ile kontakty międzyludzkie mogą pomóc we wzmacnianiu relacji polsko-brytyjskich?

Na te tematy debatowali uczestnicy dyskusji on-line: **Anna Clunes**, Ambasador Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej w Polsce, **dr Przemysław Biskup**, analityk PISM, wykładowca SGH oraz **Elżbieta Pełka**, Członek Zarządu Polsko-Brytyjskiej Izby Handlowej. Debatę moderowała **dr Małgorzata Bonikowska**, prezes THINKTANK i członek Team Europe. Wydarzenie zostało zorganizowane 20 stycznia 2022 r. w ramach cyklu „**Rozmowy o Europie**”, prowadzonego przez ośrodek THINKTANK i Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce.

1. Bilans brexitu dla Zjednoczonego Królestwa i Unii Europejskiej

Od kilkunastu lat w Zjednoczonym Królestwie toczy się dyskusja o członkostwie w Unii Europejskiej. Wynik referendum z 2016 r. pokazał, że brytyjskie społeczeństwo jest w tej sprawie głęboko podzielone i ta sytuacja utrzymuje się do dziś. [W najnowszych sondażach](#) 49% respondentów jest zdania, że brexit był błędem, 38% uważa przeciwnie, a tylko 12% nie ma sprecyzowanego poglądu w tej kwestii. Są także inne sondaże ([What UK thinks](#)), według których opinie są podzielone po połowie. Skoro jednak brexit nastąpił, Brytyjczycy koncentrują się na przyszłości i problemach, jakim musi sprostać ten kraj w obecnych warunkach. Wyjście z UE spowodowało bowiem sporo kłopotów związanych z wprowadzeniem granicy i barier celnych dla firm po obu stronach kanału La Manche, który Brytyjczycy zwą Angielskim. Dodatkowo, nowe prawo migracyjne zmieniło warunki dostępu obywateli UE do brytyjskiego rynku pracy, co spowodowało [deficyt pracowników w niektórych gałęziach gospodarki](#). Jednocześnie jednak trudno ocenić skutki brexitu, bo na problemy wynikające z wyjścia z UE nałożyły się efekty pandemii.

Komentarze uczestników

Anna Clunes

Najważniejsza zmiana to nieobecność Zjednoczonego Królestwa w Unii Europejskiej i we wspólnym rynku. Nową podstawą naszych relacji jest [Umowa o handlu i współpracy \(TCA\)](#). Warto podkreślić, że po okresie pewnej stagnacji związanej z Covid-19 wymiana handlowa wróciła znów do poziomu sprzed pandemii. Kontynuujemy również współpracę z UE we wszystkich głównych wyzwaniach globalnych, od przeciwdziałania zmianom klimatycznym po międzynarodowe bezpieczeństwo.

UNIA EUROPEJSKA I WIELKA BRYTANIA. RELACJE PO BREXICIE.

| ROZMOWY O EUROPIE

4

Dr Przemysław Biskup

Dla Unii Europejskiej brexit nie jest korzystny. Straciliśmy bowiem jako organizacja jedną z największych gospodarek świata, drugiego płatnika netto do naszego wspólnego budżetu i jeden z najsilniejszych krajów pod względem siły militarnej. Znaczenie Zjednoczonego Królestwa dla bezpieczeństwa europejskiego jest ogromne, zwłaszcza w obecnych okolicznościach. Warto pamiętać, że to stały członek Rady Bezpieczeństwa ONZ i trzecia armia w NATO. Z perspektywy Polski, Zjednoczone Królestwo to jeden z najważniejszych partnerów handlowych i politycznych. Łączy nas także prawie milionowa mniejszość polska w tym kraju.

Zjednoczone Królestwo pozostaje dziś poza wspólnym rynkiem i unią celną UE. Od półtora roku zawiera wiele nowych umów handlowych, dzięki którym towary nie-europejskie stają się dla Brytyjczyków tańsze, co osłabia pozycję firm z UE, bo już nie są uprzywilejowane. W obszarze edukacji nie mamy już możliwości wymiany młodzieży i kadry akademickiej w ramach europejskiego programu Erasmus, co zmniejsza naszą współpracę akademicką. Zmiany więc są naprawdę duże.

Elżbieta Pełka

Prowadzę firmę w Polsce, współpracuję z partnerami zarówno z innych krajów UE, jak i z Wielkiej Brytanii. Dla przedsiębiorców najbardziej dotkliwe są bariery związane z wprowadzeniem granicy i ceł. Przestały działać unijne cztery swobody – teraz w przepływie osób, usług, towarów i kapitału są przeszkody biurokratyczne, prawne i formalne. Przed brexitem polscy przedsiębiorcy mogli handlować z Wielką Brytanią i świadczyć tam usługi tak, jak w każdym innym kraju unijnym, czyli bez barier i dodatkowych obciążeń. Teraz pojawiły się nowe wymogi. Działając w Brytyjsko-Polskiej Izbie Handlowej zauważam znacznie więcej pytań ze strony przedsiębiorców. Głównie dotyczących zmian podatkowych i celnych oraz dokumentów potrzebnych, aby prowadzić działalność gospodarczą z Brytyjczykami.

2. Kwestia Irlandii Północnej

Negocjacje pomiędzy Unią Europejską a Zjednoczonym Królestwem doprowadziły do uzgodnienia specjalnego Protokołu dotyczącego Irlandii Północnej. Chciano uniknąć wprowadzenia fizycznej granicy, kontroli, opłat celnych i formalności pomiędzy północną częścią wyspy a Republiką Irlandii. Zawarty kompromis oznacza, że [Irlandia Północna w praktyce pozostaje we Wspólnym Rynku dla towarów](#), w przeciwieństwie do pozostałych części Zjednoczonego Królestwa. Kontrole celne odbywać się więc mają na morzu, w ramach jednego państwa. To powoduje trudności dla firm i przysparza ogromnych emocji irlandzkim unionistom. Boją się oni bowiem, że w konsekwencji tej decyzji ich prowincja może zostać oderwana od Wielkiej Brytanii i połączyć się z Republiką Irlandii.

Komentarze uczestników

Anna Clunes

Poważnym problemem pozostaje rzeczywiście kwestia Irlandii Północnej. Prowadzimy na ten temat rozmowy z Unią Europejską. Celem Zjednoczonego Królestwa jest znalezienie rozwiązania pragmatycznego, które by pozwoliło na swobodny przepływ towarów przez granicę z Republiką Irlandii, a jednocześnie nie dzieliło naszego kraju.

Dr Przemysław Biskup

W odniesieniu do Irlandii Północnej Unia Europejska ma dwa cele. Pierwszy to uszanowanie procesu pokojowego, który trwa tam już niemal trzy dekady. Drugi cel to ochrona integralności naszego wspólnego rynku. Gdyby Wielka Brytania w nim pozostała poprzez unię celną, pozwoliłoby to zachować swobodny przepływ towarów niemal jak przed brexitem. Jednak ostatecznie wynegocjowano inny układ. Zgodnie z nim Wielka Brytania wyszła zarówno ze wspólnego rynku jak i z unii celnej. Natomiast Irlandia Północna miała pozostać częścią wspólnego rynku, dla towarów, ale nie dla usług i być wspólną częścią dwóch obszarów celnych – brytyjskiego i unijnego. W

UNIA EUROPEJSKA I WIELKA BRYTANIA. RELACJE PO BREXICIE.

| ROZMOWY O EUROPIE

6

związku z tym postanowiono utworzyć granicę regulacyjną na morzu pomiędzy Wielką Brytanią a wyspą Irlandią, w celu dokonywania tam kontroli sanitarnej i fitosanitarnej. Zawarte porozumienie (Protokół Irlandzki) nie zapobiegło jednak nieporozumieniom, gdyż jest odmiennie interpretowane przez UE i Zjednoczone Królestwo. UE uważa na przykład, że kontrole powinny być dwustronne i dotyczyć każdego towaru, co do którego nie ma pewności, że nie opuści Irlandii Północnej. Strona brytyjska zaś twierdzi, że mają one być jednostronne – tylko dla towarów wjeżdżających do Irlandii Północnej.

3. Brexit i relacje Wielkiej Brytanii z Polską

Pomimo brexitu [w Zjednoczonym Królestwie wciąż mieszka około 700 tysięcy Polaków](#). Obydwa kraje są także członkami NATO, [od wielu lat ściśle współpracują politycznie](#) i [mają podobne zdanie o agresywnej polityce Rosji wobec Ukrainy](#).

Pod względem praktycznym – tak istotnym dla polskiego biznesu – są jednak i problemy wynikające ze zmian przepisów następujących po wyjściu Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej. Po stronie brytyjskiej obecnie wprowadzane są kontrole i inspekcje graniczne, znacznie opóźnione w stosunku do kontroli europejskich, które uruchomiono tuż po zakończeniu głównego okresu przejściowego, 1 stycznia 2021 r. [Umowa o handlu i współpracy](#) przewiduje obrót bezcłowy towarami pochodzenia brytyjskiego i unijnego, ale firmy mają kłopoty z interpretacją reguł ich pochodzenia. Jeśli bowiem towar zawiera ponad 50% komponentów wyprodukowanych w państwach trzecich, musi być oclony. Zatem firmy polskie, które wysyłają produkty do Wielkiej Brytanii muszą udokumentować, że zostały one wyprodukowane w naszym kraju. To przykład problemów, z jakimi muszą się zmierzyć unijni (w tym i polscy) przedsiębiorcy.

Komentarze uczestników

Anna Clunes

Jako kraj członkowski Unii Europejskiej Polska jest dla Zjednoczonego Królestwa najważniejszym gospodarczym partnerem w regionie. Problemy, z którymi mamy do czynienia wynikają ze splotu kilku czynników, które się na siebie nałożyły w tym samym czasie: konieczności wprowadzenia po brexicie nowych przepisów, walki z pandemią i globalnych zmian w łańcuchach dostaw. To prawda, że firmy muszą się dostosować do nowego prawa, ale z drugiej strony te uregulowania są jasne i pewne. Jednocześnie administracja – w tym także Ambasada Brytyjska w Polsce – stara się pomagać przedsiębiorcom zrozumieć te zmiany prawne. Na początku było sporo pytań, teraz jest już ich znacznie mniej, więc firmy dobrze sobie radzą z nowymi przepisami. [W pierwszych trzech kwartałach ubiegłego roku wartość eksportu towarów z Polski do Wielkiej Brytanii wzrosła o 4% względem 2019 r. i 10,5% w stosunku do 2020 r.](#) Gorsze wyniki mamy w eksporcie do Polski, będziemy pracować, aby to poprawić.

Dr Przemysław Biskup

Paradoksalnie brexit stwarza pewne szanse biznesowe dzięki nowym barierom. Polscy przedsiębiorcy będą mieć najprawdopodobniej większą zdolność do uporania się z tymi przeszkodami niż przedsiębiorcy z innych państw, bo od lat muszą się borykać z wieloma zmianami. Europa Zachodnia jest bardziej przyzwyczajona do stabilności i wygody niż my. Dlatego [brexit może poprawić szanse polskich eksporterów, a pogorszyć wyniki firm z Holandii, Francji czy Niemiec.](#) Jednak zakres tych korzyści jest bardzo wąski i w żaden sposób nie równoważy całościowych strat wynikających z wyjścia Zjednoczonego Królestwa z UE.

Elżbieta Pełka

Pod pewnymi względami brexit stanowi szansę dla polskich przedsiębiorców, jednak obecnie trudno jeszcze ocenić czy korzyści zrekompensują ewidentne straty. Strona brytyjska wprowadziła

UNIA EUROPEJSKA I WIELKA BRYTANIA. RELACJE PO BREXICIE.

| ROZMOWY O EUROPIE

8

wiele nowych przepisów, które stanowią trudność szczególnie dla małych i średnich firm (SME). Łatwiej jest wielkim korporacjom, dysponującym własnymi kancelariami podatkowymi. W przypadku SME koszt usługi doradczej znacząco obniża możliwy zysk. Pewnym ułatwieniem dla polskich przedsiębiorców prowadzących biznes z Wielką Brytanią jest wciąż świeża pamięć, jak wyglądał handel przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Powrót do rozwiązań z tamtego okresu nie był więc dla polskich firm takim szokiem, jak dla przedsiębiorców ze „starej” Unii, którzy już nie pamiętają warunków sprzed wprowadzenia wspólnego rynku. Wielka Brytania jest dla Polski drugim najważniejszym rynkiem eksportu żywności, i mamy poważne szanse, by wejść z naszymi produktami w miejsce firm z Hiszpanii, Portugalii, Włoch czy Holandii.

4. Wielka Brytania w globalnym świecie. Szanse dla Polski

Hasło „Global Britain” pojawiło się tuż po referendum dotyczącym pozostania w Unii Europejskiej. Rząd premiera Borisa Johnsona wypracował [strategię „Globalnej Wielkiej Brytanii w erze współzawodnictwa”](#), która opiera się na trzech głównych filarach: bliskim partnerstwie z krajami Unii Europejskiej, wspieraniu wolnego i otwartego handlu oraz działaniu na rzecz demokracji, rządów prawa, poszanowania praw człowieka i walki ze zmianami klimatycznymi. [Globalna współpraca Zjednoczonego Królestwa z UE](#) ma dotyczyć wzmacniania tych wartości, a także przeciwdziałania proliferacji broni masowego rażenia, zwalczania aktów terroryzmu zgodnie z prawem międzynarodowym, jak również koordynowania stanowisk w organizacjach wielostronnych, takich jak ONZ, G7, G20, OECD, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Bank Światowy i Światowa Organizacja Handlu (WTO). Jednocześnie [Zjednoczone Królestwo zacieśnia współpracę z USA, Australią i Nową Zelandią, a także jest zainteresowane wstąpieniem do Partnerstwa Transpacyficznego \(CPTTP\)](#).

Komentarze uczestników

Anna Clunes

Strategia „Global Britain” oznacza, że chcemy na arenie międzynarodowej działać proaktywnie – w zgodzie z interesami naszego kraju, ale w sojuszach z innymi państwami. Nasze najważniejsze priorytety to promowanie wolności i demokracji, a także wzmacnianie partnerstw strategicznych w zakresie bezpieczeństwa, gospodarki czy technologii. Zjednoczone Królestwo chce utrzymywać bardzo dobre relacje z Unią Europejską. Pozostajemy krajem europejskim i waszym sojusznikiem w NATO – pod tym względem nic się nie zmienia.

Musimy sprawnie reagować na problemy w skali globalnej. Jednym z najważniejszych jest bezpieczeństwo międzynarodowe nowej generacji: ataki hybrydowe i zagrożenia cybernetyczne. Bardzo ściśle współpracujemy w tej kwestii z Polską – jednym z naszych najbliższych partnerów w NATO. To współdziałanie jest zresztą wszechstronne i dotyczy różnych sfer, w tym oczywiście biznesu. Staramy się wraz z rządem polskim pomagać w nawiązywaniu kontaktów firmom zajmującym się nowymi technologiami, które rozwijają się prężnie zarówno w Wielkiej Brytanii, jak i w Polsce.

Dr Przemysław Biskup

W brytyjskiej strategii na plan pierwszy wybija się ambicja dokonania zwrotu ku Indo-Pacyfikowi. Dotyczy to zarówno sfery gospodarczej, jak i bezpieczeństwa. Rząd brytyjski złożył już wniosek o przystąpienie do Partnerstwa Transpacyficznego. Z drugiej strony wciąż podkreśla się wolę współpracy z partnerami europejskimi. Nie wiadomo jednak na ile Zjednoczone Królestwo jest w stanie pogodzić te dwa cele, biorąc pod uwagę jej zasoby strategiczne, finansowe, polityczne i ludzkie. W dokumencie dołączonym do strategii „Global Britain” poświęconym obronności („[Defence command paper](#)”) przewiduje się ilościową redukcję sił zbrojnych. To tym bardziej zaskakuje, że już obecnie brytyjska armia lądowa jest najmniejsza od czasów epoki napoleońskiej. Rodzi to pytania co do realnych możliwości Londynu pod względem wsparcia militarnego

UNIA EUROPEJSKA I WIELKA BRYTANIA. RELACJE PO BREXICIE.

10

| ROZMOWY O EUROPIE

partnerów z NATO w sytuacjach kryzysowych na kontynencie europejskim. Polska powinna się temu uważnie przyglądać.

Elżbieta Pełka

Z punktu widzenia polskich przedsiębiorców, Wielka Brytania ma niezwykle poważny atut, jakim jest ekosystem sprzyjający rozwojowi firm, również technologicznych oraz ich ekspansji na rynkach światowych. Dostępne są prywatne i państwowe fundusze. Brytyjscy inwestorzy odgrywają niezwykle ważną rolę na globalnym rynku informatycznym, technologicznym, fintech oraz w branży rozwoju technologii farmaceutycznych i medycznych.

Doskonałym przykładem współpracy inwestycyjnej Polski i Wielkiej Brytanii jest firma [Triggo](#) produkująca małe samochody elektryczne, które są w stanie się zwęzać. Wynalazcą tego niezwykle rozwiązania technologicznego, które pomaga pojazdowi poruszać się w korkach jest Polak, Rafał Budweil. Pomysł nie znalazł w Polsce finansowania, ale zainteresowali się nim inwestorzy brytyjscy. Pojazd został zaprezentowany na targach [Electronic Show w Las Vegas](#) w styczniu 2022 r. i stał się jednym z odkryć tego wydarzenia. Obecnie rząd Singapuru chce wykupić flotę tych samochodów dla swoich służb ratowniczych. To przykład, że technologia która powstała w Polsce i nie mogła tu znaleźć finansowania weszła na globalny rynek dzięki inwestorom brytyjskim. Tak może się stać w przypadku wielu innych inicjatyw biznesowych.

Wnioski z debaty

- **Wystąpienie Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej zmieniło w znaczący sposób nasze wzajemne relacje.** Z punktu widzenia zarówno Brukseli, jak i Warszawy brexit nie był dla UE korzystny ze względu na potencjał finansowy, gospodarczy i strategiczny Zjednoczonego Królestwa oraz członkostwo tego kraju w Radzie Bezpieczeństwa ONZ.
- **Warszawa i Londyn kontynuują jednak bliską współpracę gospodarczą i strategiczną. Dla obu stron jest ona kluczowa:** łączy nas ok. 700 tys. obywateli polskich mieszkających na Wyspach Brytyjskich, więzi historyczne, ekonomiczne i polityczne oraz zagrożenia związane z agresywną polityką Rosji.
- **Brexit niewątpliwie wpłynął niekorzystnie na sytuację polskich eksporterów, szczególnie średnich i małych firm (SME).** Ważnym przykładem jest [podatek VAT](#), który nie jest już podatkiem rynku wewnętrznego i musi być rozliczany tak jak w przypadku działalności importowej lub eksportowej.
- Warto wspomnieć również o innych, ważnych zmianach. Zgodnie z nowymi przepisami **towary wyprodukowane w Polsce, a sprzedawane w Wielkiej Brytanii muszą być zaopatrzone w [świadczenie pochodzenia \(„certificate of origin”\)](#).** Można je uzyskać w Urzędzie Celnym albo w [Krajowej Izbie Gospodarczej](#).
- W umowie regulującej relacje gospodarcze UE i Zjednoczonego Królestwa zawarto wiele okresów przejściowych, z których część wciąż trwa. **Chodziło o danie czasu firmom na przystosowanie się do nowego otoczenia prawnego w dwustronnym handlu.**

UNIA EUROPEJSKA I WIELKA BRYTANIA. RELACJE PO BREXICIE.

| ROZMOWY O EUROPIE

12

- **Kluczowe znaczenie dla polskich przedsiębiorców ma promocja naszych produktów w Wielkiej Brytanii.** Do konsumentów brytyjskich powinny docierać komunikaty, że produkt polski jest dobrej jakości i w przystępnej cenie.
- **Strategia „Global Britain” kładzie duży nacisk na współpracę z krajami UE, jednak zawiera również wyraźny zwrot ku partnerstwu strategicznemu z krajami najbliższymi Londynowi pod względem kulturowym i językowym.** Znamiennym przykładem jest powstanie [AUKUS](#), formatu grupującego Australię, Zjednoczone Królestwo i Stany Zjednoczone. Sojusz ten ma na celu większą koordynację działań na Indo-Pacyfiku w obliczu rosnących i coraz bardziej asertywnych Chin.
- **Region Indo-Pacyfiku, który stał się jednym z najważniejszych centrów gospodarczych świata, jest dziś dla brytyjskiego handlu kluczowy.** Dlatego Londyn jest zainteresowany przystąpieniem do Partnerstwa Transpacyficznego (CPTTP).
- **Pomimo wyzwań nowa sytuacja w relacjach z Wielką Brytanią stwarza dla polskich firm nowe możliwości. Mogą na tym skorzystać szczególnie start-upy technologiczne.** Innowacyjne rozwiązania tworzone przez Polaków znajdują wsparcie brytyjskich inwestorów, którzy pomagają nie tylko kapitałowo, ale także poprzez promowanie naszych technologii na innych rynkach, w tym w Azji i na Bliskim Wschodzie.